

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2017 – Volume 26, Issue 2, pp. 64–69
<http://doi.org/10.18352/jsi.529>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Utrecht University of Applied Sciences,
Faculty of Society and Law, in cooperation with
Utrecht University Library Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Maïke Kooijmans. **Talent van de straat. Hoe je jongeren kunt verleiden uit de criminaliteit te blijven.** Amsterdam: Van Genneep, 2016, 192 p., €19,90. ISBN 978 94 616 4425 1

BOOKS

STIJN SIECKELINCK

Dr. Stijn Sieckelinck is als onderzoeker en docent Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken verbonden aan de Universiteit Utrecht. Sieckelinck promoveerde in 2009 aan de Vrije Universiteit Amsterdam op het proefschrift “Het beste van de jeugd, een wijsgerig-pedagogisch perspectief op jongeren en hun ideal(ism)en” waarmee hij in 2010 de Martinus J. Langeveldprijs won. Recent verscheen “Formers & Families. Transitional Journeys in and out of Extremisms in the UK, Denmark, and The Netherlands” (2015). Sieckelinck adviseert overheden in binnen- en buitenland. Hij is tevens bestuurslid van de Quality Board van het EU-Radicalisation Awareness Network (RAN).
E-mail: s.m.a.sieckelinck@uu.nl

Artistieke en sportieve projecten met jongeren die zich richten op talentontwikkeling zijn veelbelovend als primaire en secundaire preventiestrategieën. Voor recidiverende jongens vormen zij juist een risico. Met deze conclusies (p. 137) leert Kooijmans dat we ons dubbelzinnig tot talentgericht werken dienen te verhouden. Ja, we mogen enthousiast zijn over projecten die eerder dan op correctie van gedrag focussen op het beroeren van emoties, relaties en aspiraties via sport en expressie (p. 157); en nee, deze prachtige werkvorm is in de huidige vorm niet geschikt om reeds criminele jongeren van de straat weg te lokken (p. 148).

Dit boek is een bewerking van de auteur haar proefschrift, in een wat – excusez le mot – verleidelijker jasje. Kooijmans heeft niet enkel theoretisch goede papieren, maar heeft bovendien, zo leren we in het voorwoord, decennialang ervaring in het werken met randgroepjongeren. Een praktische vertrouwdheid die in combinatie met de theoretische diepgang extra kwaliteit verschaft aan dit boek. In zes hoofdstukken worden we middels een in-depth studie van twee concrete projecten ingeleid in de trend van talentgericht werken als preventiestrategie (1), het dramaturgische analysekader ontleend aan de bekende theorie van Goffman (Goffman, 1959) (2), de opvattingen van jongerenwerkers (3) en deelnemende jongeren (4), om vervolgens af te sluiten met een dubbelluik over de effectiviteit van deze werkvorm (5) en een concluderend slothoofdstuk met de aanvankelijk enigszins bevreemdende titel “Hoe jongerenwerkers verleiden tot het rechte pad” (6).

Het is een omvangrijk maar prettig leesbaar boek voor een breed publiek van jeugdprofessionals dat uitdaagt maar – enkele overbodige herhalende passages uitgezonderd, bijvoorbeeld over de opkomst van het preventiedenken (p. 11 en p. 17) – nergens te veel vraagt. Bovendien straalt het boek schrijfplezier uit en dat resulteert in leesplezier. Deze nadruk op plezier is gepast, want kwalitatief vermaak, verleiding en talentontwikkeling blijken sleuteltermen om jongeren van criminaliteit weg te houden. De twee bestudeerde sportieve en artistieke projecten blijken preventief te werken voor deelnemers die nog niet met criminaliteit in aanraking zijn geweest, maar daar wel een verhoogd risico toe lopen. Voor deze jongeren werken de talentgerichte projecten “promotief”: gunstig en stimulerend (p. 138). Jongeren die zich door deze projecten laten verleiden gaan zich beter inspannen en tonen geleidelijk aan meer constructief en prosociaal gedrag.

Maar de studie gaat verder dan een analyse van het waarneembare gedrag van jongeren op straat, de indruk die ze op anderen maken en de relaties die ze aangaan met anderen. Door ook hun opvattingen, motivaties, emoties en aspiraties te onderzoeken, wil de auteur beter begrijpen waarom sommige risicjongeren een verhoogde kans op delinquentie hebben en andere meer naar conformisme neigen (p. 13). Het boek slaagt grotendeels in deze opzet en presenteert een buitengewoon interessant model, een “interventiekwadrant” genaamd, om de verschillende “huishoudingen” of dimensies die de interne dynamiek (backstage) en de externe dynamiek (frontstage) van de interacties vormen weer te geven: de emoties, aspiraties, relaties en het gedrag van jongeren die in samenhang tot ontwikkeling komen. Aan de hand van dit kwadrant worden de mechanismen en patronen beschreven en is aan het eind van het boek aannemelijk gemaakt op welke wijze deze kunnen bijdragen aan “resistance” en “desistance”. Al valt op

BOOKS

de bijdrage in het geval van jongeren met een primaire straatsocialisatie (Anderson, 1999; El Hadioui, 2011) heel wat af te dingen. De winst zit bij jongeren die aangetrokken worden door de normen en waarden van de straat, maar voor wie er ook nog andere routes openliggen. Effectiviteit draait daarbij om het beroeren van en appeleren aan genoemde huishoudingen. "Via rapmuziek kunnen jongeren hun emoties uiten" (p. 63); en "oud-deelnemers blijven vaak nog jaren aan het voetbalproject verbonden" (p. 104). Kooijmans beschrijft mooi hoe jongeren subtiel uit balans dienen te worden gebracht om een talentontwikkelingsproces succesvol te kunnen doorlopen. Telkens gaat het erom jongeren in hun "loops" van verwarring en verwondering (allebei backstage) en verbinding en belichaming (allebei frontstage) van de juiste ondersteuning te voorzien.

Werkt het? Als we ons niet willen beperken tot oppervlakkige output-gegevens, maar werkelijk de uitkomst willen meten, zal de vraag altijd moeten worden geherformuleerd tot: Voor wie werkt het, onder welke omstandigheden en waarom? Met een primaire straatsocialisatie als achtergrond is talentontwikkeling niet de aangewezen strategie, zo leren we. Voor jongeren voor wie de straat een ander repertoire mogelijk maakt, voor wie het meer een optie is, een schakeling in leefwerelden, kan jongerenwerk wat gebruik maakt van talentontwikkeling van grote betekenis zijn. Gewenste kenmerken van deze projecten worden als volgt omschreven: robuust en sociaal. Jongeren komen het liefst in een traject terecht waar ze echt hun best moeten doen, maar waar de atmosfeer inclusief is en uitnodigend en op die manier tot betere prestaties verleidt.

Al lezend bekruipt mij het gevoel dat elk proefschrift een dergelijke handelseditie verdient om de lezer te verleiden met en te laten proeven van nieuwe kennis en inzichten. Toch blijven bij mij na 192 pagina's nog enkele vragen onbeantwoord. Ten eerste verdwijnt de gehanteerde methode bijna in een black box. Waarom slechts twee projecten? Op basis waarvan zijn die gekozen? Hoe lang is er gesproken met de participanten? Hoe verliepen die gesprekken? Ik had die sfeer graag meegekregen. De Q-methodologie waarbij statements van betrokkenen gescoord worden en gesprekken met deelnemers en professionals worden gevoerd blijft wel heel algemeen omschreven. Niets doet vermoeden dat de onderzoeker(s) hier in de uitvoering onzorgvuldig is/zijn geweest, maar in de rol van rapporterende auteur had ik hier toch meer werk van gemaakt. Mogelijk bevatte het proefschrift (te) veel technische details en is hier een ander uiterste gekozen, terwijl een middenweg meer op zijn plaats was geweest.

Soms is de verschaft informatie, ondanks de omvang van het boek, een beetje onvolledig. Terecht wordt bijvoorbeeld op p. 47 het etnografisch promotieonderzoek van De Jong (2007) aangehaald

om de kernwaarden van de straatcultuur te belichten. Het is echter niet duidelijk waarom er slechts vier waarden worden genoemd (weerbaarheid, onkwetsbaarheid, waakzaamheid en succes uitstralen), terwijl De Jong zelf toch echt zeven waarden opsomt, namelijk ook loyaliteit (in geval van conflict met buitenstaanders), moed ("ballen tonen") en gevatheid ("chill", "fatoe", "bijdehand zijn") (De Jong, 2007, p. 217).

Bovendien was een observatie op zijn plaats geweest dat de weerbaarheid "van de straat" bij De Jong een heel andere betekenis heeft dan vandaag de dag in menig beleidsstuk te vinden is, wat juist gericht is op het verhogen van weerbaarheid – net als talentontwikkeling een zeer performante trend. Een indicatie dat het laveren van de jongerenwerker tussen straat en staat en de eeuwige ambiguïteit die daarmee gepaard gaat de beroepsidentiteit constitueert. Men zou kunnen stellen dat de focus op talentontwikkeling die spanning enigszins hanteerbaar en draaglijk maakt (Frissen, 2013). Maar het risico van doorschieten ligt voortdurend op de loer. Talentprogramma's die jeugdigen benaderen met de slogan "geen splinter talent verspillen" verraden een redelijk totalitaire opvatting van educatie. Wellicht is hier matiging op zijn plaats, zoals Kooijmans met verwijzing naar het Fair Play-concept ook zelf aangeeft (p. 161).

Daarnaast wil ik op het niveau van de vooronderstellingen nog een suggestie doen. De vraag die centraal staat in het boek is: Lukt het om jongeren van de straat te plukken door ze te verleiden tot talentontwikkeling? Maar daar lijkt een vraag aan vooraf te gaan: Moeten jongeren van de straat weggelaten worden om aan talent te kunnen werken? Deze kwestie wordt in het boek niet geëxpliciteerd, maar ik vermoed dat ze positief beantwoord wordt. Ik stel mij vervolgens de vraag of deze aanname helemaal terecht is. Ik zou ook de volgende vraag hebben gesteld: Heeft de straat op enigerlei wijze bijgedragen tot de wijze waarop talent wordt ontwikkeld? Straatcultuur, zo is de premisse, is een criminogene factor en staat talentontwikkeling in de weg, maar straatcultuur kan ook inspiratie zijn voor een culturele bijdrage. Read It Loud (RIL) is een urban book club die sinds 2014 ieder voorjaar plaatsvindt in verschillende Belgische steden. In deze clubs worden romans besproken die vertrekken vanuit migratie of straatcultuur. Er worden constructieve debatten gehouden rond deze thema's en dit aan de hand van situaties die zich in de boeken en op straat voordoen. Talentontwikkeling, zo laat Kooijmans zien, helpt om een alternatief te bieden voor de straatcultuur. Maar is het niet zo dat in die talentprogramma's gebruik kan worden gemaakt van ervaringen binnen de straatcultuur, die, hoe ingrijpend ook, andere mogelijkheden opleveren dan wanneer die straatsocialisatie volledig afwezig was gebleven? In dit boek is de straat de "dark side" die moet worden overwonnen, maar stel dat jongeren zoals zovelen overbeschermd

BOOKS

zijn geweest en nog niks hebben meegemaakt in hun leven, dan is het bijzonder lastig om überhaupt aan betekenisvolle expressie te werken.

Deze opmerkingen terzijde, heeft het boek onomstotelijk laten zien dat talentprojecten beloftes in zich dragen om jongeren van de straat te houden en daarmee is het boek van onschatbare waarde voor de jeugdprofessional en -beleidsmaker. Met het interventiekwadrant van talentgericht jongerenwerk zijn door Kooijmans de mechanismen en patronen van talentprojecten beschreven en is aannemelijk gemaakt op welke wijze deze een bijdrage kunnen leveren om jongeren uit de criminaliteit te houden. Zo is de basis gelegd voor een handelingstheorie waarmee in de uitvoeringspraktijk aan verdere professionalisering en programmakwaliteit kan worden gewerkt. Een formele programmatheorie is daarbij nog toekomstmuziek, maar afgaande op dit knappe werk is de ontwikkeling daarvan bij Kooijmans c.s. in goede handen. Het model, zo voorspel ik, zal vele onderzoekers houvast bieden bij het opstellen van vragen- en topiclijsten voor interviews/observaties en helpen richting te geven aan analyse van data, zoals we nu al in het verkennende onderzoek "Vechtende Jongeren" in opdracht van Kenniscentrum Sport terugzien. Dit past precies in het pleidooi van de auteur die haar handelingstheorie van preventief talentgericht jongerenwerk graag op een onderzoekende manier ziet verder ontwikkelen, om wie weet op een dag tot een ware programmatheorie te komen.

Programma's die de kracht van verleiding begrijpen en promotieve factoren versterken zouden wel eens de toekomst kunnen hebben. Het boek heeft mij in elk geval verleid om de komende tijd in een pilot te gaan onderzoeken hoe jongeren zelf regisseur kunnen worden gemaakt van de jacht op hun eigen talenten. Kunnen we jongeren met faalervaringen aan de hand van informatie verkregen van "significant others" bewuster laten worden van wat ze wel "in huis hebben"? En lukt het om hen – op basis van deze nieuwe zelfkennis – aan online tutorials te leren werken waarin ze aan hun omgeving kunnen laten zien hoe ze dat talent (beter) benutten? Ik kan niet wachten om deze vragen te gaan onderzoeken, met het interventiekwadrant van Kooijmans in de rugzak als kompas, vol enthousiasme en waakzaamheid.

REFERENTIES

- Anderson, E. (1999). *Code of the street. Decency, violence, and the moral life of the inner city*. New York: Norton.
- De Jong, J. D. (2007). *Kapot moeilijk: Een etnografisch onderzoek naar opvallend delinquent groepsgedrag van 'Marokkaanse' jongens*. Amsterdam: Aksant.

- El Hadioui, I. (2011). *Hoe de straat de school binnendringt: Denken vanuit de pedagogische driehoek van de thuiscultuur, de schoolcultuur en de straatcultuur*. Amsterdam: Van Genneep.
- Frissen, P. (2013) *De Fatale Staat, over de politiek noodzakelijke verzoening met tragiek*. Amsterdam: Van Genneep.
- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. Harmondsworth: Penguin.